

Peterseliestraat 19

Zondagmorgen 10.00u (er zijn twee gidsen aanwezig).

Als garnizoensstad telde Brugge eertijds talrijke militaire gebouwen om de meer dan 2.500 soldaten te huisvesten. Verschillende kloosters waren op het eind van de 18de eeuw, toen de religieuze ordes door de Fransen waren opgeheven, in gebruik genomen als militaire gebouwen. Twee voormalige zusterskloosters deden dienst als militair hospitaal. Zieke soldaten werden verzorgd in de Karmelietessenkazerne op de Vlamingdam en in de Apostolinnenkazerne in de Hugo Losschaertstraat/Ezelstraat. Vanaf 1850 werd deze zgn. *nunnenkazernes* omgebouwd tot infanteriekazernes. Het militaire hospitaal op de Vlamingdam bleef in gebruik tot 1868. Het voormalige militair ziekenhuis werd gebouwd op een braakliggend terrein, in de onmiddellijke omgeving van de grote tuinen van het Engels klooster en het grootseminarie en begrensd door de Snaggaardstraat, Peterseliestraat, Hemelrijk en Oliebaan. Aan de kant van Hemelrijk en de Snaggaardstraat stonden kleine gebouwen. De grond (een moestuin) met een oppervlakte van 84a was in de jaren 1860 in het bezit van John Sutton en werd door hem ter beschikking gesteld voor de bouw van een nieuw militair ziekenhuis in ruil voor het voormalige karmelietessenklooster van Sion in de Vlamingdam. Daar zou baron Sutton een groots nieuw Engels-Belgisch seminarie uitbouwen. Zijn vroege dood heeft die plannen voor een nieuwbouw in de Vlamingdam gedwarsboomd.

De Engelse baronet Sir John Sutton (1820-1873), een bekeerling en oud-medewerker van arch. Augustus W. Pugin (1812-1852), had zich in Brugge ingezet voor de heropleving van de orgelbouw en de kerkmuziek. Hij had reeds in 1859 een Engels seminarie opgericht, waar zowel Vlaamse als Engelse jonge mannen als Engelandmissionaris werden opgeleid. Guido Gezelle was er professor in de filosofie (dit seminarie was tussen 1861 en 1873 ingericht in een gebouw aan de Potterierei en tot 1881 in het voormalige karmelietessenklooster aan de Vlamingdam).

De ruil van beide eigendommen gebeurde in april 1868 tussen John Sutton, minister Frère Orban (Financiën) en luitenant-generaal Renard (Ministerie van Oorlog). Tussen 1869 en 1872 werd dit militaire ziekenhuis gebouwd, naar het ontwerp van arch. Hendrik Beyaert. De ontwerpplannen zijn bewaard.

Hendrik Beyaert (1823-1894)

H. Beyaert is geboren in Kortrijk en wordt als een van de belangrijke 19de-eeuwse Belgische architecten beschouwd. Zijn vader, Louis, was Bruggeling maar had zich in 1819 als drukker in Kortrijk gevestigd. Zijn moeder Sophie Feys stierf toen Hendrik pas vijf was en zijn vader hertrouwde met zijn schoonzus Eugénie Feys. Het gezin was niet welstellend. Hendrik volgde tekenles aan de plaatselijke academie, studeerde aan het college tussen 1837 en 1841 maar moest dan als bediende in de plaatselijke afdeling van de Nationale Bank aan de slag. Dat zinde hem niet en hij verkoos als leerling-metselaar te werken en

opnieuw tekenlessen te volgen. Kort nadien werkte hij als gerant in een boekhandel in Brussel en kon tussen 1843 en 1846 aan de academie studeren. Hij vond werk bij de bekende Brusselse architecten Félix Janlet en Joseph Dumont. Zijn eerste grote openbare opdracht was de bouw van de Nationale Bank van België, i.s.m. Wynand Janssen. Het gebouw, met het rijk gestoffeerd interieur, werd ontworpen in 'Second Empirestijl. Dit was de start van een vruchtbare carrière, vaak in opdracht van rijke liberale families. Met prestigieuze projecten als het park aan de kleine Zavel, de Concert Noble (1870) in Brussel en het station van Doornik (1875-1879) verwierf hij faam. Hij bouwde verschillende huizen in Brussel en verbouwde de kastelen van Faulx-les-Tombes (1865-1868) en Marnix van Sint-Aldegonde in Bornem (1880). De restauratie van de Hallepoort in 1868-1871 werd fel bekritiseerd. In België blijft Beyaert bekend omdat in zijn atelier de grondleggers van de Art Nouveau, zoals Victor Horta en Paul Hankar, werden gevormd. Hij had bovendien een 'turbulent' persoonlijk leven. Hendrik Beyaert is een tijdgenoot van onze stadsarchitect Louis Delacenserie. Visueel is Beyaert in ons geheugen gebrand want zijn beeltenis sierde vroeger het bankbiljet van 100 Belgische Frank.

Het nu leegstaande, in baksteen opgetrokken en volledig ommuurde militaire hospitaal, is van het zogenaamde paviljoentype, toen typisch voor de hospitaalarchitectuur. Men was sinds het midden van de 19de eeuw overtuigd dat 'onzuivere lucht' verantwoordelijk was voor de verspreiding van ziekten. Ziekenzalen werden ook daarom in een groene omgeving gebouwd met een goede verluchting dankzij grote, hoge vensters. Het gebouw is op een U-vormig grondplan gebouwd (het werd in 1937 met een verdieping verhoogd). Het hoofdgebouw is volledig onderkelderd. Vooraan vervangt een moderne tuin de oorspronkelijke erekoer.

De gevels zijn met zorg uitgewerkt en met natuurstenen elementen gaccentueerd. Het is een ontwerp in eclectische stijl, maar waarbij de 'academische' toets voelbaar blijft. In dwarsvleugels waren op de twee niveaus ziekenzalen ingericht voor soldaten. Officieren en onderofficieren hadden kamers in de straatvleugel (in totaal was er een capaciteit van 144 bedden). De hoofdtoegang situeerde zich centraal in de voorgevel en sloot aan op een kleine hal en op de trappenzaal. De zijtoegang was geflankeerd door de conciërgeloge, de kolenopslagplaats, het dodenhuisje, de dissectiekamer en de linnenkamer. Op de benedenverdieping bevonden zich vooraan de kapel, de keuken, de apotheek, het woonkwartier van de directeur, wachtlokalen en de keuken. In de centrale aanbouw met de trap waren badruimtes en kleedkamers voorzien. Op de verdieping situeerden zich de afzonderlijke ziekenkamers voor officieren en onder-officieren. Ook de geneesheren (er waren steeds twee dokters actief) en de apothekers hadden een eigen ruimte.

Links van het hoofdgebouw was de woning voor getrouwde ziekenverzorgers ingericht. Hendrik Beyaert ontwierp de tuin, een typische siertuin met gescheiden delen voor soldaten en officieren. In 1937-1938 werd het gebouw uitgebreid door met een verdieping te verhogen, dit gebeurde met respect voor het oude gebouw (de modernistische betonnen trapleuning is typisch voor die periode). Het toen gecreëerde platte dak deed dienst als

solarium (een veel gebruikt element in de geneeskunde). Vanaf 1898 waren hospitaalzusters werkzaam in het militair ziekenhuis. Het waren zwartzusters uit Dendermonde. Die orde was sinds de typhusepidemie in 1887 erg actief, ook in andere militaire hospitalen. Hun aanwezigheid en hun rol in de verpleging waren ook in Brugge belangrijk (de zusters woonden in het huis op de hoek van de Peterseliestraat met de Snaggaardstraat). Reeds kort na W.O. II verloor het gebouw zijn initiële functie als ziekenhuis en vanaf 1951 vonden er administratieve eenheden van het leger onderdak. Vanaf 1974 tot 2009 werkte hier de 5de Regionale Directie der Militaire Bouwwerken, eenheid bevoegd voor de militaire bouwwerken in Oost en West-Vlaanderen en Linkeroever Antwerpen. Vandaag zijn op het grondgebied van Brugge nog maar weinig militaire gebouwen in gebruik. Met het herstructureringsplan van Defensie in 2001 verdwenen de kazernes in Lissewege en Zeebrugge. In de binnenstad is er nu nog alleen het Militair Commando van de Provincie West-Vlaanderen in de Kuipersstraat. De Stad Brugge kocht in 2011 dit voormalige militair ziekenhuis voor 4,1 miljoen euro met de bedoeling er een sociaal woonproject te realiseren. Er wordt nu gewerkt aan een Ruimtelijke Uitvoeringsplan om dit vorm te geven.

10.30u

Lezing Luk Van Langenhove (in het auditorium van grootseminarie is achteraan aan Potterierei 72)

Iedereen kent de Verenigde Naties (VN). Maar weten we eigenlijk wel wat de VN kan en niet kan doen? Eén van haar kerntaken is de mensheid te 'behoeden van de gesel van de oorlog'. Zo staat het toch in het VN Handvest. Maar sinds de oprichting in 1945 zijn er nog altijd tal van oorlogen en gewapende conflicten. De nobele doelstellingen zijn dus zeker niet altijd behaald. Toch zijn er ook succesverhalen te vertellen. En er zijn nog nooit zoveel blauwhelmen actief geweest als nu.

Deze lezing biedt een overzicht van wat de VN doet inzake het bewerkstelligen van vrede. De klemtoon zal daarbij liggen op de VN interventies in gewapende conflicten zoals Kosovo, Somalië of Oost-Timor. Achtereenvolgens komen de preventieve diplomatie, het opleggen van sancties en vredeshandhavingsoperaties aan bod, geïllustreerd aan de hand van concrete gevallen. Welke balans kan er getrokken worden na meer dan vijftig jaar VN pogingen om oorlog te vermijden of te stoppen? Welke toekomst heeft de VN in een geglobaliseerde en zogenaamde interpolaire wereld? En wat met de nieuwe denkbeelden zoals 'responsibility to protect' (R2P of de verantwoordelijkheid om te beschermen)?

11u30: Sint-Clarastraat 67 (Heer en Mevrouw Kowalski)

Restauratie met stadstoelage. Voormalige congregatezaal uit Sint-Gillis wordt herbestemd tot woning

Eigenaar staat zeer positief tegenover stedelijk diensten en

samenwerking ambtenaren. Enthousiast over zijn aankoop (zie tekst uit brochure in bijlage)

Een impressie bij de aankoop en verbouwing door de huidige eigenaars

Quote

Op 4 april 2010 stonden wij voor het ijzeren hek en keken door de tralies heen naar de imposante neogotische gevel. 1898 stond op de gevel. Wij keken ons zwijgend aan en onze blikken keerden zich weer in richting van de gevel. Het waren wij die gevangen waren en door de tralies heen keken naar dat huis dat ons in bezit nam. De enige woorden die wij op dat moment uit konden brengen waren ..Boooa. Aan het hek hing een groot bord " Te Koop " en plotseling kwam het sterk verlangen in mij op om het bord weg te nemen. Ik zei tegen mijn vrouw Sandra dit is niet meer te koop! Dit is ons huis wat wij altijd gezocht hebben en vanaf dat moment waren wij al er al intens mee verenigd. Nadat we stilaan naar de realiteit terugkeerden, realiseerde wij ons dat in het echte leven je contact dient op te nemen met de makelaar en haalde ik dan ook onmiddellijk mijn gsm naar boven. Sandra keek mij enigszins droevig aan en zei: " Rob het is vandaag zondag en makelaars werken niet op zondag. Eigenzinnig als ik ben belde ik het nummer dat op het bord " Te Koop" stond.... Sandra had gelijk, makelaars werken niet op zondag. Wij besloten naar de Grote Markt te wandelen en stelden vast dat wij er slechts een boogscheut van verwijderd waren. Hoewel wij het gebouw enkel vanuit de straatkant hadden gezien sloeg onze fantasie al op hol hoe mooi de prachtig gelegen voortuin zou kunnen uitzien, in harmonie met de prachtige gevel om het gebouw terug in ere te stellen wat het verdiende. Natuurlijk realiseerden wij ons ook dat op deze planeet dromen veel geld kunnen kosten. Maar ja, wat is je liever op dat moment, de realiteit of je droom?

Nadat wij van onze gesprekken op een terrasje op de Markt genoten hadden, keerden wij terug naar onze auto die nog in de Sint Clarastraat stond. Terug stonden wij voor de tralies en hield het gebouw ons wederom gevangen. Wederom kreeg ik de neiging het bord "Te koop " weg te nemen....Het was dan ook een onbeschrijfelijk gevoel, als wij later ontdekten dat boven het voetgangerspoortje op een ingemetselde witte zandsteen plaquette de woorden " Ons Huis " geschilderd waren! Was dat toeval? Het duurde eeuwen eer het maandag was om die makelaar te kunnen bellen die op zondag niet werkte en eindelijk aan de lijn kregen om een afspraak te maken. Op donderdagmorgen 8 april stonden wij weer voor het hek en opende de makelaar het slot dat aan de ketting hing en ging de poort open. Eindelijk waren wij bevrijd en liepen met een kloppend hart naar de ingang deur.

Nu dient men te weten dat men bij oude gebouwen er rekening mee dient te houden, dat de binnenmuren en of kamers steeds op de verkeerde plaats staan voor de nieuwe eigenaar. Toen wij door deur liepen waren wij verrast " Er waren geen muren of kamers ! het was één grote zee van ruimte ! Vrijer kan men zich niet voelen. De allergrootste verrassing stond ons nog te wachten op de eerste verdieping .Ook hier geen binnenmuren, enkel een prachtige grote zaal zo groot als de grondoppervlakte van het gebouw. Het plafond met zijn neogotische boog was wel meer dan 6,50 m hoog en leek wel de bezoekers te willen beschermen. Ondertussen deed de makelaar zijn gebruikelijk verhaal dat ik niet meer opnam en naar de achtergrond verdween. Men dient wel te weten dat Sandra van een loft droomde en ik terug verlangde naar een huis. Wij hadden enkele jaren geleden in een nieuwbouwproject een mooi appartement gekocht en waren niet ongelukkig. Maar hier verenigde zich al onze gemeenschappelijke wensen, ... Ons Huis, loft, tuin en op de gelijkvloers het toekomstig atelier waar ik mijn passies en hobby's zonder plaatsgebrek zou kunnen uitoefenen, en dat alles verpakt in een karaktervol gebouw met geschiedenis. Ik merkte op dat de makelaar ondertussen zijn presentatie beëindigd had ,hij er geen idee van had dat ik al ondertussen in mijn fantasie klaar was met de renovatie, en het bord "Te koop"van plaats had laten veranderen en al ophing aan ons nieuwbouwappartement.

Diverse objecten stonden daar als stille getuigen van de leegstand van het gebouw mij aan te staren. Van sommige objecten had ik het gevoel dat het gasten waren maar er stonden ook dingen die verlangden te blijven. Zoals o.a. de oude ramen waarvan het hout dat in een erbarmelijke toestand verkeerde toch nog probeerde met de laatste kracht die overbleef het prachtige glas in lood samen te houden en dan pas zijn laatste adem zou uitblazen als een nieuwe bestemming voor het glas bekend was. Wat de makelaar gelukkig niet wist, was dat wij al na een kwartier wisten: "Dat is het, " Ons Huis". Kort erna werd het compromis getekend, natuurlijk met de opschortende voorwaarde dat Monumentenzorg & Stedenbouw zijn zegen zou geven dat de nieuwe bestemming als eengezinswoning aanvaard zou worden. Wij waren dan ook zeer gelukkig toen in een later stadium positief gevolg is gegeven worden aan onze aanvraag tot eengezinswoning, en de notarisakte niets meer in de weg stond. Wij deelden dan al snel onze vreugde met familie, vrienden en kennissen, doch regelmatig kwam steeds dezelfde opmerking naar boven.. " Brugge ! oh mooi...maar je weet toch hoe moeilijk die zijn van Stedenbouw & Monumentenzorg.!" Dit deed geen inbreuk op onze moed die wij verzameld hadden, gezien wij van het huis hielden en geen intentie hadden het af te breken, in tegendeel dat te restaureren waar wij verliefd op waren.

De vraag blijft steeds open, zijn het de nieuwe eigenaars die moeilijk zijn en wensen voorleggen die in het nadeel van ons cultureel erfgoed zijn, of die instanties die ervoor moeten zorg blijven dragen dat Brugge zou mooi blijft als de dag van vandaag bereikt is? De wereldbekende bewaarde schoonheid van Brugge is naar onze mening te danken aan het niet altijd toegeven aan veranderingen die ons cultureel erfgoed schaden.

Wij waren blij dat er nooit toestemming tot afbraak was gegeven in het verleden, of een andere bestemming verleend zou zijn aan "Ons Huis" dat net zo koppig als eigenwijs is als zijn nieuwe eigenaars en geduldig gewacht heeft op het moment dat wij door de tralies keken. Met dank aan de diensten en het team van Monumentenzorg & Ruimtelijke Ordening voor de zeer goede samenwerking om "Ons Huis" gezamenlijk te restaureren voor haar nieuwe bestemming.

Rob & Sandra Kowalski

De laatste decennia werd het pand Sint-Clarastraat 67 gebruikt als jeugdlokalen en buurtcentrum door de Vereniging Dekanale Werken Brugge. Toen deze functie verdween, werd de Stedelijke Dienst Monumentenzorg geconfronteerd met de vraag of het gebouw gesloopt kon worden. Uiteraard werd dit ongunstig geadviseerd. Ook vragen om het in te richten met studentenkamers werden afgewimpeld en de opluchting was groot, toen bleek dat de nieuwe eigenaar er een private woning wilde inrichten met respect voor het bestaande pand.

De randvoorwaarden voor de restauratie waren van in het begin duidelijk. Het hoofdvolume diende gerestaureerd te worden, de ruimtelijkheid en decoratie van de voormalige kapelzaal op de eerste verdieping moesten optimaal behouden blijven. De recentere bijgebouwen in de voortuin bleken niet waardevol en werden afgebroken.

De nieuwe eigenaar was bijzonder gecharmeerd door de vroegere 'kapelzaal' en zal deze inrichten als loftwoning. Gesloten ruimtes als bergingen en sanitair worden als losse 'box' geconcipeerd. Binnen de ruimte worden onder de gewelven twee mezzanines voorzien. De master bedroom zelf zal het hoogtepunt vormen en komt in de rijker

gedecoreerde absis waar eertijds het altaar stond.

Op de gelijkvloerse verdieping wordt een atelier met gastenkamer voorzien. Ter plaatse van de gesloopte bijgebouwen zal een nieuwe aanbouw komen, geïnspireerd op een klassieke orangerie en maximaal op de binnentuin georiënteerd. De tuin wordt een afwisseling van groene en verharde zones worden.

Zoals vooropgesteld werd de eigenheid van het hoofdvolume behouden. De gevel werd gereinigd en waar nodig hersteld. De voornaamste ingreep was het samenvoegen van de twee meest rechtse traveeën tot één poortopening. Op die manier kunnen ook grotere objecten van en naar het atelier gebracht worden. Door de poort zorgvuldig in te passen in het bestaande ritmering van het metselwerk, is dit zeker niet storend.

Het bestaande schrijnwerk was banaal en deed afbreuk aan het geheel. De originele kruisramen met een kleine roedeverdeling, nog te zien op een foto uit 1904, waren verdwenen. In de kapelzaal werden zij (bij de overgang naar congregatie in 1932?) opmerkelijk genoeg vervangen door neogotische kruisramen met spitsbogen en glas-in-lood-invulling. Deze waren op hun beurt al vervangen door sober schrijnwerk met dubbel glas, doch wel alle nog aanwezig in het pand. In eerste instantie werd er dan ook van uitgegaan deze ramen te restaureren en te herplaatsen. Zij bleken echter van erg bedenkelijke kwaliteit en in te slechte staat om te recupereren. Daar ook een reconstructie van deze ramen niet erg zinvol is, werd geopteerd voor sobere kruisramen, geïnspireerd op de originele, zij het zonder de kleine roedeverdeling. Voor deuren, poort en luiken is voor een eenvoudige type met een verticale beplanking gekozen.

De boeiende kapelzaal vroeg veel denkwerk en inspanningen. Het pleisterwerk van de spitsbooggewelven was op vele plaatsen gescheurd en aangetast door vocht en zwammen. Gezien de sobere afwerking (onversierd pleisterwerk op rinkellatten) en de problematiek van de eveneens aangetaste draagstructuur, werd beslist deze te ontmantelen en te herpleisteren op een stucanet-drager. De uitvoerig versierde delen (absis, roosters, sierlijsten en ribben) blijven vanzelfsprekend behouden. De definitieve kleurstelling en integratie van de meest in het oog springende beschilderingen wordt verder geëvalueerd tijdens de uitvoering.

Ir.arch. Joris Nauwelaerts, Dienst Monumentenzorg

Op 2 september 1898 dient Raphaël Ghewy, priester en directeur bij het klooster van de Dominicanessen, een aanvraag in voor het bouwen van een Congregatiezaal (op de kadastrale gegevens vermeld als 'speelzaal') op een onbebouwd terrein dat deel uitmaakte van het klooster van de Dominicanessen in de Vlamingdam. Het ontwerpplan is bewaard op het Stadsarchief en niet ondertekend door een architect. Het twee bouwlagen hoge gebouw is elf traveeën breed en afgedekt met een hoog zadeldak. De Brugse neostijl fungeerde duidelijk als inspiratiebron voor de ontwerper van het gebouw, dat omwille van zijn sierlijke kwaliteiten ook met een foto een plaatsje kreeg in het zgn. Album Ronse. De kunstminnende schepen Alfred Ronse (1835-1914) was tijdens het burgemeesterschap van A. Visart de Bocarmé

verantwoordelijk voor Openbare Werken. Hij stelde zijn politieke carrière in het teken van de herwaardering en verfraaiing van Brugge en stimuleerde met stadssubsidies gevelrestauraties en nieuwbouw in neostijl. Als eerbetoon kreeg hij op het einde van zijn carrière een fotoalbum waarin zijn belangrijkste realisaties werden getoond.

Raphaël Ghewy (+1914) was bestuurder van het weeshuis Sint Vincentius Ferrerius in Oostende, waar hij erg actief was en zorgde voor speciale beroepsopleidingen voor de weeskinderen. Hij werd in 1895 directeur van de zusters Dominicanessen van Engelendale in Brugge. Ghewy kocht samen met zijn zus Lia en baron Gillès de Pélichy in 1903 (weldoener van Dominicanessen) ook de resten van het oude klooster Engelendale in Assebroek. Na de dood van zijn zus zal hij dit domein doorverkopen aan de zusters. In 1906 laat hij ook een woonhuis voor hemzelf bouwen in de Kapelstraat in de onmiddellijke omgeving van het klooster en de nieuwe zaal. Zijn woonhuis, Kapelstraat 22, is ontworpen door arch. Alphonse De Pauw en afgewerkt met een fraaie neobarokke gevel.

In 1924 (10 jaar na de dood voor R. Ghewy) wordt de congregatiezaal eigendom van de Parochiale Werken van het Bisdom Brugge (vanaf 1981 de Vereniging Dekanale Werken Brugge Stad). In 2010 komt het gebouw in privéhanden. De congregatiezaal was in 1961 kadastraal gewijzigd naar jeudlokaal/jeugdheim en in 1988 vergroot en gebruikt als cultureel parochiecentrum. In het dagelijkse sociale leven van de wijk speelde 'Ons Huis' een niet onbelangrijke rol. Misschien komen op OMD 2011 heel wat verhalen naar boven...

14u: Male

In Male zijn het bezoekerscentrum, een speciale tentoonstelling van Amerikaanse kunstenaars over zusters en enkel de toren te bezoeken (onder leiding gids de toren-is wel tijdsrovend).

Zuster Kristina weet dat schepen langs komt (zij zal in het bezoekerscentrum zijn)

Vanaf de 12de eeuw is er in Male sprake van een burcht met een kapel, die werd uitgebouwd om te dienen als een van de residenties van de grafelijke familie en haar hofhouding. Misschien werd het aanvankelijk als jachtverblijf gebruikt en was het een mottekasteel?

Filips van den Elzas (1168-1191) was de eerste graaf van Vlaanderen die effectief in Male verbleef. Hij liet er in 1166 een grafelijke kapel bouwen. Naast militair bolwerk fungeerde Male als centrum van het grafelijk gezag en speelde een rol in het landsbestuur. Ook zijn opvolgers verbleven er vaak en graag. Verschillende charters zijn in Male uitgevaardigd.

In de 13de en 14de eeuw fungeerde Male als vaste verblijfplaats van graaf Lodewijk van Male (1346-1384), die er in 1330 was geboren. De burcht werd in die tijd vaak belegerd tijdens politieke conflicten met de Fransen enerzijds maar ook met de steden anderzijds. Op 1 mei 1302 werd het kasteel bestormd en geplunderd door opstandige Bruggelingen. Het begin van de opstand tegen de Franse bezetter.

Op het eind van de 15de eeuw bleven amper twee torens en een woonvleugel over. De rol als grafelijke burcht was definitief voorbij. In 1558 verkocht Filips II Male aan Juan Lopez Gallo, zijn zaakgelastigde in de Nederlanden. Juan Lopez Gallo en zijn vrouw Catharina Pardo verbleven in de winter in het huis 'de Zeven Torentjes' in de Hoogstraat. Male werd tot baronie verheven en Gallo werd baron van Male voor bewezen diensten aan zijn koning en zijn vaderland Spanje. Hij had immers vaak grote sommen geld aan Filips II geleend. De familie Lopez Gallo kon de woning in Brugge en het kasteel van Male tot in het begin van de 18de eeuw in bezit houden. Lopez Gallo gaf aan het kasteel van Male opnieuw luister en praal. Van de vroegere acht hoektorens werden er drie herbouwd en luxueus ingericht.

François Claesman, burgemeester van het Vrije, kocht Male in 1710. Hij is de bouwheer van de zeer fraaie en rijke stadswoning in de Sint-Jakobsstraat 23, het zgn. huis Claesman (nu Muziekconservatorium). Male liet hij met veel smaak verbouwen in een eigentijdse stijl. Een zeer grote, formele tuin met dreven en fonteinen werd in zijn opdracht aangelegd. Een park dat nergens in Brugge zijn gelijke had. Enkel de donjon behield nog zijn middeleeuws uitzicht. De familie de Carnin-Staden kreeg het domein via erfenis. De Franse revolutie bracht opnieuw schade toe aan het fraaie kasteel.

In de 19de eeuw werd het verder bewoond door adellijke families.

Tijdens W. O. I werd het kasteel bezet door Duitse officieren van het Marinekorps. In 1920 werd baron Charles Gillès de Pélichy de nieuwe eigenaar. Hij was senator en ook lid van Koninklijke Commissie voor Monumenten. Hij liet Male als zomerresidentie verbouwen en herstellen en woonde in de winter in zijn fraaie huis Wulfhagestraat 18. Hij was in 1901 getrouwd met Marie-Rosalie van der Renne de Daelenbroeck en het echtpaar had samen elf kinderen. Tijdens W.O. II werd het kasteel opnieuw bezet en als legerkamp gebruikt door Duitse en bij de bevrijding door Canadese soldaten. Het was achteraf totaal onbewoonbaar. Guy (Guido) Gillès de Pélichy kreeg het kasteel in 1946 in bezit en sloot in 1953 een huurcontract, met recht op aankoop, af met de abdijgemeenschap Sint-Trudo (wat in 1959 gebeurde). Architect Arthur Degeyter ontwierp de plannen, bijgestaan door E.H. Michiel English en Dom Filips De Cloedt. De werken werden uitgevoerd door aannemer Maurice D'Hondt. De nog bestaande gebouwen werden bewoonbaar gemaakt en op de funderingen van de oude burcht zijn kloostergebouwen opgetrokken.

In 2011 verkocht de abdijgemeenschap het gebouw. Ze blijven er nog tot 2014 wonen.

15.30u: Sint-Jorisgilde-Stijn Streuvelsstraat 59 (Hoodman verwacht haar en wil haar begeleiden)

(hier korte tekstjes uit onze brochure)

Sinds 1939-1940 heeft de Koninklijke en Prinselijke Sint-Jorisgilde Stalen Boog haar verenigingslokaal in de Gezellewarande. Na de ontbinding van de gilde in 1870 had ze geen vaste stek meer in de binnenstad. Hier in de 'Gezellewarande' kwam de vereniging opnieuw tot bloei.

Net als de Sint-Sebastiaansgilde speelde de Sint-Jorisgilde een belangrijke rol in de stadsgeschiedenis. Wanneer de gilde juist is opgericht, is niet bekend, maar al in '1302' zou ze *roem op het slagveld* hebben vergaard. Op 11 juli 1302 waren 320 Brugse kruisboogschutters present op de Groeningekouter.

Het bestuur van de gilde was (en is) samengesteld uit een hoofdman, een stadhouder, een thesaurier, een griffier, een koning, een hofmeester en een eed. Elk van deze leden heeft een specifieke opdracht. De hoofdmannen waren vroeger leden van belangrijke families.

Het huidige verenigingslokaal werd in 1939 of 1940 (bouwvergunning dateert uit 1940) gebouwd. Het bouwplan is niet bewaard en de ontwerper niet gekend. Maar mogelijk was dit met medewerking van arch. Maurice Vermeersch, die als lid van de gilde mee de oplevering tekende op 2 september 1941, en dit samen met aannemer Maurice Verbuere.

Binnen in het pand trekt naast de gelagzaal, waar heel wat kruisbogen en gildesouvenirs worden bewaard, vooral de zogenaamde gildekamer of raadzaal de aandacht van de bezoeker.

Hier vergadert de *Eed* of het gildebestuur en worden de mooiste schilderijen en kruisbogen tentoongesteld. Heel wat portretten van hoofdmannen uit de 17de, 18de en 19de eeuw zijn er opgehangen.

Twee schilderijen springen speciaal in het oog: *Sint-Joris en de Draak*, geschilderd door de Brugse schilder Jan Antoon Garemijn (1712-1799) en het dubbelportret uit 1783 van prins Albert Casimir en prinses Maria Christina van Oostenrijk. Dit prinselijke echtpaar is voorgesteld omringd door putti, kruisbogen en pijlen. De schilder is niet bekend.

Naast de gelagzaal bevindt zich de doelbaan waar de winterschietingen plaatsvinden. Hier zijn gildesouvenirs te bewonderen. De sireketting of zogenaamde *breuk*, de hoofdmansketting, de zilveren erestaf van de ceremoniemeester, de koningsstaf en de zilveren pijl (een waardigheidsteken) zijn merkwaardig. De miniatuurartillerie (prima passend in het jaarthema Conflict) wordt hier eveneens tentoongesteld.

Op de Open Monumentendagen zullen de leden van de Sint-Jorisgilde demonstreren hoe kruisboogschieten in zijn werk gaat en de bezoekers inwijden in de geschiedenis.

In april-mei 1998 vierde de gilde haar 675-jarig bestaan (hoewel een juiste oprichtingsdatum niet is bekend) en dit ging gepaard met heel wat feestelijkheden en een tentoonstelling in het Stadsarchief. In 1873 verwierf het Stadsarchief het volledige archief van de gilde, wat een gelukkige bewaarplaats bleek na de tijdelijke ontbinding van de Sint-Jorisgilde in 1870. Het Sint-Jorisarchief omvat negen portefeuilles.

Met W.O. II moesten de gronden van de gilde (eigendom van de stad maar in bruikleen van de gilde) gebruikt worden voor de 'landbouwteelt' zoals dit door een Ministerieel Besluit in november 1941 was beslist voor alle braakliggende gronden. Om de schietingen toch de kunnen laten doorgaan, besliste het gildebestuur van Sint-Joris om de gronden door de leden zelf te laten bewerken. De grote tuin werd in februari 1942 'verdeeld' in 17 percelen van elk minimum 210m² en maximum 415 m².

Op 11 juli 1942 meldde de heer Claeys, toenmalig hoofdman, aan het stadsbestuur dat in de nacht van 5 op 6 juli *ontvreemdingen van groenten hebben plaatsgevonden op de Gezellewarande die op uw vraag in een hovening herschapen is* (archieff Sint-Jorisgilde). Er wordt nachtcontrole gevraagd aan de stad of *ons bestuur* (de Sint-Jorisgilde) *is desgevallend bereid zelf een private nachtdienst in te richten, indien het van u heer Burgemeester, de toelating kan bekomen.*

Oorlogsburgemeester Jef Devroe antwoordde op 3 augustus dat *het stedelijk politiekorps niet talrijk genoeg is om in de omgeving een bestendige bewakingspost in te richten, evenwel in geval gij bereid zijt zelf een privaten nachtdienst op touw te zetten kunt gij hieromtrent afspreken met den heer Hoofdcommissaris van Politie* (archieff Sint-Jorisgilde). Of er nadien na groenten gestolen werden is niet bekend (met dank aan de heer Omer Minnebo voor deze gegevens).

17.00u: Baron Ruzettelaan 435, d'Abdij
In namiddag is de architect Gino Debruyne aanwezig, misschien kan hij schepen begeleiden?

(Uit de brochure)

Een voorbeeld van herbestemming en Conflict

De oude abdij is sinds 2009 ingericht als het centrum van het katholiek onderwijs in West-Vlaanderen. Deze dienst wil, rekening houdend met het decreet over inspectie en begeleiding uit 1991, de katholieke scholen in West-Vlaanderen ondersteunen bij het pedagogisch concept, de onderwijskwaliteit vergroten en via externe professionele ondersteuning de beroepsbekwaamheid van de leerkrachten bevorderen. Daarnaast wil het centrum ook logistieke ondersteuning bieden aan scholen. De herbestemming van de voormalige Sint-Pietersabdij verliep vlekkeloos en is een ontdekking waard.

Pastoor Philip Pollet (1806-1880) was in 1875 initiatiefnemer voor de oprichting van de Sint-Pietersabdij in Steenbrugge. Hij kocht een stuk zaailand aan brouwer Jacques Wante om er een kerk, pastorie en zusterklooster met school uit te bouwen. In 1879 werd met vier paters van het benedictijnerklooster uit Dendermonde de nieuwe abdij opgericht met Dom Paulus Luyckx (1824-1896) als officiële stichter. In 1890 werd het klooster priorij. Dom Amandus Mertens werd de eerste overste. In 1896 werd de priorij tot abdij verheven en werd Amandus Mertens de eerste abt. De naam was toen: Abdij van het Heilig Hart en Sint-Philip. De abdij zette zich in voor de bevordering van de liturgie en voor de ideeën van de Vlaamse Beweging. Er werden tal van werken gepubliceerd. Vanaf 1920 werd ook het 'Liturgisch Parochieblad' (gesticht in de abdij van Zevenkerken) hier uitgegeven. Al in 1907 werd bovendien de missie van Noord-Transvaal aan de abdijen van Afflighem, Dendermonde en Steenbrugge toevertrouwd.

Onder Dom Modest van Assche (1891-1945) kreeg de abdij in 1934 van Paus Pius XI het opvolgingsrecht van de Sint-Pietersabdij van Oudenburg met de nieuwe naam Sint-Pietersabdij van Oudenburg te Steenbrugge.

Dom Modest van Assche was tijdens W.O. I brancardier en aalmoezenier van een Waalse afdeling van het Belgisch leger in de loopgraven van de IJzer. Na de oorlog werd hij bekend door zijn rol in zowel de Liturgische als de Vlaamse Beweging en in de internationale vredesactie. Zijn abtsleuze was 'In Viam Pacis' (Op de weg van de vrede). Na W.O. II werd hij voor zijn Vlaamse overtuiging geïnterneerd en stierf in 1945. Zijn vermeende schuld aan de verklikking van de verzetsman Gaston Roelandts is niet bewezen. Modest Van Assche is begraven op het kleine kerkhof van de abdij waarvoor hij in 1937 aan arch. Jos Priem (1904-2003) opdracht had gegeven om een

vredesmonument te ontwerpen, geïnspireerd op de IJzertoren (of de architectuur van de zgn. frontbeweging). Het kerkhof ligt zuidelijk van de abdij in de tuin en is bereikbaar via een aarden pad. De graven zijn links en rechts daarvan ingeplant. Het vredesmonument is een klein vierkant, geelbakstenen gebouw met als opschriften Christus/Is onze Vrede/ In Viam Pacis/ Pax. De monniken worden hier sinds 1934 begraven.

Vandaag is Dom Erik-Godfried Feys prior. Naar plannen van arch. R. Michielssens werd, links van het oude gebouw, in 2007 een nieuwe abdijwoning gerealiseerd 'Huize Pax', waar de monniken nu verblijven.

De vroegere abdijgebouwen, die op OMD te bezoeken zijn, werden in mei 2007 in erfpacht gegeven aan de vzw Katholiek Onderwijs bisdom Brugge om er het Pedagogisch Centrum in te richten. Ir.arch. Gino Debruyne kreeg toen opdracht om de oude abdij aan de nieuwe bestemming aan te passen.

Het 19de/vroeg 20ste-eeuwse bakstenen abdijgebouw moest worden uitgezuiverd en de binnencirculatie is via de oude pandgang hersteld. De binnentuin kreeg volle aandacht en de relatie met het interieur werd opnieuw duidelijk door een selectief materiaalgebruik. De nieuwe ruimtes zijn naar ofwel de binnentuin ofwel de grote tuin achter het gebouw gericht. Oude waardevolle, houten deuren en tegels bleven behouden en werden hersteld of dienden als inspiratie voor de nieuwe zwarte betegeling in het gebouw. De belangrijkste bouwfysische ingreep betrof de sloop van achterbouwwolume waar vroeger de bibliotheek was ingericht en waar nu een discrete nieuwbouwvleugel staat met een auditorium en vergaderzalen. Opvallend en stijlvol is de beeldengroep van Martine Bossuyt (Ieper) die sterk mee de sfeer in de binnentuin en de pandgang bepaalt.

Het twee bouwlagen hoge bakstenen gebouw is afgedekt met zadeldaken bedekt met leien. De bakstenen gevels, in verschillende kleurnuances, zijn doorbroken door segmentboogvormige en rechthoekige vensteropeningen. In de gevels aan de kant van de pandgang zitten spitsboogvensters.

In zowel de pandgang als het grote salon zijn interessante kunstwerken te ontdekken die tijdens het bezoek zullen geduid worden.

Naar aanleiding van OMD is er in d'Abdij een gelegenheidstentoonstelling rond de 'Schoolstrijd'. De zogenaamde '**Schoolstrijd**' plaatste *het officiële onderwijs* (ingericht door de staat, provincies en gemeenten) tegenover *het vrije onderwijs*, ingericht door de katholieke Kerk. Zowel in de 19de eeuw (1878-1884) als in de 20ste eeuw (1950-1958) zorgde die levensbeschouwelijke breuklijn voor heel wat commotie in de samenleving en lag mee aan de basis van de verzuiling. Rond deze boeiende problematiek wordt in d'Abdij een kleine tentoonstelling opgezet.

Het oorspronkelijke ontwerp van de abdij (als vergroting van de pastorie) wordt toegeschreven aan Pieter Van Loo (1847-1926), priester uit het bisdom Gent.

Pieter Van Loo

Er is voorlopig weinig over deze priester-architect bekend. Hij is op 19 oktober aan de Coupure in Gent geboren, als zoon van de directeur van 'een burgerlijk en militair verzekeringshuis' Johannes van Loo en van Clementine Rommel. In 1869 is hij 'surveillant' in het Sint-Jozefsgesticht in Sint-Niklaas en in 1871 wordt hij priester gewijd. In 1879 is hij directeur van Maaltebrugge als op hem beroep wordt gedaan voor het ontwerp van het klooster en kerk in Steenbrugge. Vanaf 1892 is hij pastoor in Knesselare waar hij ook de kerk zou ontwerpen. In 1900 is hij de pastoor van Maldegem waar hij ook zal overlijden. Van Loo werd door zijn tijdgenoot pater Paul Luyckx omschreven als '*goed en braef*' en met een grote liefde voor arme mensen. Hij ontwierp ook de kerk en het kerkmeubilair. Zowel kerk als abdij zijn later nog verbouwd en aangepast (Alphonse De Pauw zou ook verbouwingen hebben uitgevoerd). In het archief van de Sint-Pietersabdij moeten ongetwijfeld meer gegevens over de bouwgeschiedenis te ontdekken zijn. Dit wordt in de toekomst zeker onderzocht.

Achter het voormalige abdijsgebouw bevindt zich een grote tuin met enkele monumentale bomen en een beukendreef die leidt naar weilanden, palend aan de Sint-Trudostraat.